

Idea RLKS a funkcjonowanie LGD w miastach województwa kujawsko-pomorskiego

A. Idea RLKS

Tłem niezbędnym do oceny funkcjonowania LGD w miastach województwa kujawsko-pomorskiego jest idea, która przyświecała ich powoływaniu. Na jej tle widać, jaki rozdzźwięk istnieje pomiędzy „pomysłem” na LGD a jego realizacją.

1. W dokumentach UE

Idea RLKS opisana jest w: [1] Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady UE, [2] dokumencie „Zasady realizacji instrumentu RLKS w Polsce”.

Z kolei nie ma o niej mowy w: [a] ustawie o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności z dnia 20 lutego 2015 roku, [b] w „Poradniku dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020”.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest:

- a) skoncentrowany na konkretnych obszarach poniżej szczebla regionalnego;
- b) kierowany przez lokalne grupy działania, w których skład wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49 % praw głosu;
- c) prowadzony na podstawie zintegrowanych i wielosektorowych lokalnych strategii rozwoju;
- d) zaprojektowany z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału oraz zawiera elementy innowacyjne w kontekście lokalnym i zakłada tworzenie sieci kontaktów oraz, w stosownych przypadkach, współpracę¹.

2. Krajowe wytyczne operacyjne dla LGD i LSR

W publikacji „Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce” wydanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju w 2014 roku stwierdza się, że RLKS bazuje na podejściu LEADER i zachowuje jego podstawowe założenia². A są nimi:

- 1) oddolność (szeroki udział społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji strategii),
- 2) terytorialność (lokalna strategia rozwoju przygotowana dla danego, spójnego obszaru),
- 3) zintegrowanie (łącznie różnych dziedzin gospodarki, współpraca różnych grup interesu),
- 4) partnerstwo (lokalna grupa działania jako lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego),
- 5) innowacyjność (w skali lokalnej),
- 6) decentralizacja zarządzania i finansowania,
- 7) sieciowanie i współpraca (wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk).

To właśnie w tej publikacji sformułowano rekomendację ograniczenia zakresu tematycznego RLKS w miastach do zakresów następujących priorytetów inwestycyjnych

- 8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;
- 9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie;

¹ Rozporządzenie PE i Rady UE nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku, art. 32, pkt. 2.

² Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, str. 3. Por. https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_pl

- 9.7 ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym;
- 9.8 wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia³.

3. RLKS w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Pierwsze zdanie opisu jedenastej Osi Priorytetowej RPO WK-P brzmi tak: „Oś priorytetowa 11 skierowana jest na wsparcie realizacji instrumentu RLKS, który ułatwia społecznościom lokalnym inicjowanie i realizację działań rozwojowych w formule partycypacyjnej przy współudziale mieszkańców, lokalnych partnerów społeczno-gospodarczych i samorządów lokalnych”⁴.

Jednak to właśnie w tym dokumencie funkcjonowanie LGD jest skierowane *expressis verbis* na poprawę spójności społecznej, grupę docelową stanowią przede wszystkim osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zaś wskaźniki są de facto do nich ograniczone:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu (RLKS)
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (RLKS)
- (...)
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna

4. Idea RLKS w wypowiedziach Marszałka Województwa

A tak o idei RLKS opowiada Marszałek Województwa Piotr Całbecki: „Kujawsko-Pomorskie jest jedynym polskim regionem, w którym lokalne grupy działania funkcjonują nie tylko na terenach wiejskich, ale i w miastach, również tych dużych. Powierając w ręce lokalnych społeczności środki oraz narzędzia, by z tych pieniędzy skorzystać, tworzymy budżet obywatelski w skali wojewódzkiej. Wspólnie z tymi grupami oraz działającymi w ich strukturach instytucjami i organizacjami możemy skutecznie reagować na realne potrzeby i problemy mieszkańców”⁵.

„Powierając w ręce lokalnych społeczności środki oraz narzędzia, by z tych pieniędzy skorzystać, tworzymy budżet obywatelski w skali wojewódzkiej. Wspólnie z lokalnymi grupami działania i działającymi w ich strukturach instytucjami i organizacjami możemy w ten sposób skutecznie reagować na realne potrzeby i problemy mieszkańców. Podstawą jest 28 lokalnych strategii rozwoju, których realizacja właśnie się rozpoczyna. W planach jest wiele ważnych społecznie działań, w których świetnie sprawdzą się między innymi organizacje pozarządowe”⁶.

A w innym miejscu: „Idea RLKS wywraca tradycyjną odgórną politykę rozwoju do góry nogami: inicjatywę przejmuje społeczność lokalna, która tworzy partnerstwo i realizuje zintegrowaną strategię rozwoju”⁷.

5. Wniosek

Idea RLKS nie została dokładnie opisana w dokumentach normujących to podejście. Można o niej wnioskować na podstawie przytoczonych powyżej zapisów. Po ich lekturze nasuwa się następujący wniosek: podejście RLKS jest w swoim założeniu bardzo szerokie, to znaczy sugeruje możliwość oddolnego nie tylko definiowania lokalnych potrzeb rozwojowych, ale także doboru rozwiązań służących ich zaspokojeniu. Na tę możliwość

³ Tamże, s. 6.

⁴ SzOOP RPOWK-P z dnia 17 marca 2021 roku, s. 398. W innym miejscu - s. 10: „Instrument RLKS natomiast będzie realizował oddolne inicjatywy społeczności lokalnej na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez Lokalne Strategie Rozwoju”.

⁵ <https://www.kujawsko-pomorskie.pl/36653-blisko-milion-zlotych-wsparcia-na-aktywizacje-zawodowa>

⁶ <http://www.mojregion.eu/index.php/prow/promocja/lgd-w-dzialaniu>

⁷ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/archiwum/pula-dla-ludzi-piotr-calbecki-wyjatkowy-mechanizmu-wspierania-spolecznosci>

wskazują także wypowiedzi Marszałka Piotra Całbeckiego o RLKS. Tymczasem uwarunkowania i wskaźniki EFS, które jest źródłem finansowania RLKS w miastach, a także specyfika IZ (Urzędu Marszałkowskiego z całą praktyką jego funduszowego funkcjonowania) znacząco ograniczyło tę możliwość. I to ograniczenie znajduje swój wyraz w publikacji „Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce”, w „Poradniku dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020” oraz w SzOOp RPO WK-P. To ograniczenie na tyle zawęży możliwości działania miejskich LGD, że naraża się na zarzut niezgodności z ideą RLKS, a w najlepszym przypadku zarzut sprzeniewierzenia się jej.

B. Lokalne Strategie Rozwoju (LSR) w świetle idei RLKS

Czy LSR definiują potrzeby rozwoju lokalnego? Owszem, zdarza się, że do zagadnienia rozwoju lokalnego podchodzą szeroko, ale i tak muszą łądować na z góry upatrzonych pozycjach – przeciwdziałania „wykluczeniu społecznemu”.

Sposób przygotowania Diagnozy w LSR opisuje „Poradnik dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020”: „Diagnoza obszaru stanowi podstawę przygotowania strategii jego rozwoju, a dobrze przeprowadzona diagnoza jest warunkiem trafności opracowywanych na jej podstawie celów strategicznych. Analiza powinna dotyczyć problemów i potrzeb, jak również zasobów i potencjału danego terytorium i danej społeczności. Diagnoza powinna obejmować wszystkie problemy i potrzeby występujące na danym obszarze istotne z punktu widzenia lokalnej społeczności, **natomiast szczególną uwagę należy zwrócić na te elementy, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach poszczególnych funduszy europejskich, dostępnych dla danego terytorium** (W sytuacji, gdy LGD zaplanuje realizację LSR ze środków tylko jednego programu, diagnoza obszaru może dotyczyć wszystkich problemów i potrzeb występujących na danym obszarze, natomiast szczególną uwagę należy zwrócić na te, które zostały przewidziane do objęcia wsparciem tego programu.) O ile diagnoza poprzedzająca opracowanie LSR powinna mieć jak najszerszy zakres, to w samej strategii należy szczegółowo opisać jedynie te jej elementy, które następnie wykorzystane zostały do formułowania celów LSR”⁸.

Z powyższego tekstu wynika, że diagnoza powinna koncentrować się nie na wyzwaniach rozwoju lokalnego, potrzebach lokalnej społeczności, lecz *de facto* na zjawisku wykluczenia społecznego i potrzebach osób nim zagrożonych. I to „Poradnik...” wyraźnie stwierdza: „Znaczący nacisk powinien zostać również położony na zdiagnozowanie grup docelowych i obszarów/działalności podlegających różnego typu wykluczeniom (grup defaworyzowanych i/lub zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym), określenie powodów tych wykluczeń i zaproponowanie sposobów przeciwdziałania im w ramach realizacji LSR. Należy również zwrócić uwagę na bieżącą sytuację i trendy związane z tworzeniem miejsc pracy i warunków umożliwiających podjęcie pracy osobom dotąd pozostającym bez pracy (oraz wkraczającym na rynek pracy), a także tworzenia korzystnych warunków do zakładania nowych firm i rozwoju już istniejących”⁹.

I nawet jeśli „matryca logiczna powiązania diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników” (w LSR Miasta Bydgoszczy przygotowanym przez LGD Dwie Rzeki) odwołuje się do szerszego zakresu problemów rozwoju lokalnego, to zarówno rodzaje działań jak wskaźniki bezwzględnie ograniczają zakres wsparcia do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (dysponujących zaświadczeniem poświadczającym taki status) i katalogu możliwych form działań.

Niewiele zmienia, że np. we wrocławskim LSR ujęto cel szczegółowy 1.2 „Podniesienie aktywności obywatelskiej i aktywności społecznej mieszkańców Miasta Wrocławka, objętych Lokalną Strategią Rozwoju” i wpisano weń dobrze brzmiące przedsięwzięcia takie jak „działania animujące do aktywności w środowisku lokalnym” lub „działania służące włączeniu społecznemu poprzez różne formy aktywności obywatelskiej”, skoro w efekcie trzeba je kierować wyłącznie do osób posiadających zaświadczenie kwalifikujące do grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

⁸ „Poradnik dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020”, Warszawa 2015, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, s. 22.

⁹ Tamże, ss. 22-23.

Wniosek: LSR są wypaczone przez warunki finansowania. Ze względu na wytyczne nie mogą ani opisać w pełni problemów rozwojowych społeczności lokalnej ani uwzględnić pełni potencjału lokalnej społeczności w ich rozwiązywaniu.

Problem jest poważny, bo osobom niezagrożonym wykluczeniem społecznym zamknięto możliwość korzystania z projektów grantowych. A przecież integracja społeczna, aktywizacja obywatelska czy kulturalna nie może odbywać się bez ich udziału. LSR zakłada włączenie społeczne, ale uniemożliwia objęcie wsparciem tej grupy, do której bezpośredni beneficjenci działań mają być włączeni.

C. Efektywność Lokalnych Grup Działania

Poniższe zestawienia mają obrazować efektywność miejskich LGD na podstawie danych finansowych. Trzeba mieć jednakowoż na uwadze, że LGD nie mogły być samodzielne w planowaniu działań i budżetu: zasady i ramy działania wyznaczyły dokumenty UE, IZ i IW, zaś nastawy finansowe wynikają wprost z umów podpisanych z IW.

Koszty funkcjonowania LGD na podstawie umów ramowych podpisanych w 2016 roku

LGD	Kwota na działania	Kwota na funkcjonowanie biura	łącznie	Procent kosztów na funkcjonowanie Biura?
Bydgoszcz	5 553 675,69 zł	1 388 418,16 zł	6 942 093,85 zł	20,00%
Toruń	5 667 427,80 zł	1 416 856,96 zł	7 084 284,76 zł	20,00%
Włocławek	5 807 717,96 zł	1 161 543,60 zł	6 969 261,56 zł	16,67%
Grudziądz	5 028 793,00 zł	1 257 198,00 zł	6 285 991,00 zł	20,00%
Inowrocław	4 488 711,88 zł	1 122 177,96 zł	5 610 889,84 zł	20,00%
Brodnica	2 743 151,12 zł	685 787,76 zł	3 428 938,88 zł	20,00%
Chełmno	3 267 518,52 zł	816 879,60 zł	4 084 398,12 zł	20,00%

Poniżej uogólnione zestawienie wskaźników produktu (*liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach LSR*) w podziale na trzy obszary.

LGD	Aktywizacja społeczno-zawodowa	Organizowanie społeczności lokalnej i animacji społecznej	Rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej	łącznie osób
Bydgoszcz	188	812	0	1282
Toruń	282	723	20	1025
Włocławek	295	264	142	701
Grudziądz	160	680	0	840
Inowrocław	300	270	10	580
Brodnica	170	170	10	350
Chełmno	100	300	20	420

LGD „Dwie rzeki” w Bydgoszczy:

- Działania w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej (Typ 1e) – 188 osób
- Działania w zakresie aktywizacji społecznej (Typ 1c, 1f i 2c) – 742 osób
- Działania liderów lub animatorów społeczności lokalnej oraz obywatelskiej (Typ 2b i 2c) – 70 osób

LGD dla Miasta Torunia:

- Tworzenie i rozwój placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym (kluby samopomocy i świetlice środowiskowe) – 36 osób
- Wsparcie środowiskowe poprzez kluby młodzieżowe oraz innowacyjne działania z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym – 50 osób
- Wsparcie podnoszące kompetencje i/lub dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne, w tym szkolenia, doradztwo, staże i wsparcie inicjatyw partnerskich promujących aktywizację społeczno – zawodową – 196 osób
- Działania na rzecz wsparcia, animacji, rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej – 20 osób
- Działania w zakresie organizowania społeczności lokalnej – 723 osoby

LGD Włocławek:

- Wzrost aktywności społeczno-zawodowej – 295 osób
- Rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – 264 osoby
- Wzrost aktywności w obszarze gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej – 142 osoby

LGD „Grudziądzki Spichlerz”:

- Włączenie społeczne mieszkańców objętych LSR – 680 osób
- Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców objętych LSR – 160 osób

LGD Inowrocław:

- Działania z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej (Typ 1e) – 150 osób
- Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej, w tym kluby młodzieżowe (Typ 1c i 1f) – 150 osób
- Działania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej, w tym działania liderów lub animatorów aktywności lokalnej oraz obywatelskiej (Typ 2b i 2c) – 270
- Działania wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej (Typ 3) – 10 osób

LGD Brodnica:

- Rozwój kwalifikacji oraz kompetencji społeczno-zawodowych – 120 osób
- Rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – 170 osób
- Kluby młodzieżowe – 50 osób
- Rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej – 10 osób

LGD Chełmno:

- Wsparcie działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej – 100 osób
- Wsparcie w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – 300 osób
- Wsparcie inicjatyw w zakresie ekonomii społecznej – 20 osób

Tabela przedstawiająca aktywność LGD w miastach na podstawie danych nadesłanych do dnia 11 czerwca 2021 roku.

LGD	liczba ogłoszonych naborów	liczba przyznanych grantów	liczba niepowtarzających się grantobiorców	wartość grantów w podziale na typy projektów			liczba członków LGD (stan na 31 maja 2021) - w tym osoby fizyczne	liczba uczestników Walnych Zebrań w latach 2018, 2019, 2020	liczba członków LGD korzystających z grantów	liczba uczestników warsztatów refleksyjnych	data przesłania informacji (2021 r.)
				tryb konkursowy							
				TYP 1 (aktywna integracja o charakterze środowiskowym)	TYP 2 (rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej)	TYP 3 (gospodarka i przedsiębiorczość społeczna)					
Bydgoszcz	4	43	28	1 633 471,00 zł	1 629 531,00 zł	nie dotyczy	68	75 (łącznie)	6	29	21 kwietnia
Toruń	9	82	w kolejnych latach: 18 na 28 30 na 30 24 na 24	1 130 685,98 zł	2 263 958,14 zł	99 587,40 zł	96	w kolejnych latach: 24 na 97 11 na 99 11 na 139	maks. 5 w konkursie	19; 31; 30	28 maja
Włocławek	20 (w tym 3 konkursowe)	42	31	571 471,28 zł	1 652 260,77 zł	99 920,80 zł	54	w kolejnych latach: 67; 45; 53	26	18; 20	26 kwietnia
Chełmno	5	28	16	315 466,00 zł	911 055,50 zł	- zł	75	średnio: 33; 27; 14	17	8; 16; 10	11 czerwca
Brodnica	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	35	w kolejnych latach: 15; 16; 14	brak danych	brak danych	brak danych
Inowrocław	15 (w tym 2 konkursowe)	44 (+ 4 konkursowe)	11	2 851 263,47 zł	955 690,15 zł	- zł	50	29; 18; 24	10 + 1 w trybie konkursowym	40	23 kwietnia
Grudziądz	8	69	22	454 879,00 zł	2 856 926,14 zł	nie dotyczy	68	brak danych	18	9	24 maja

D. Wnioski i postulaty

1. W założeniu, podstawową cechą miejskich LGD funkcjonujących w ramach mechanizmu RLKS miała być oddolność. Na podstawie dokumentów strategicznych jest ona rozumiana jako szeroki udział społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji strategii. Dla III sektora jest to cecha istotna, warunkująca rzeczywisty wpływ obywateli na realizację polityki publicznej. Wokół miejskich LGD prowadzona jest narracja, która tę oddolność podkreśla. Jest to jednak narracja fałszywa, ponieważ oddolność miejskich LGD jest pozorna.
2. Oddolność miejskich LGD jest pozorna ze względu na skalę ograniczeń, którym zostały one poddane. Stowarzyszenia te muszą stosować się do wytycznych UE, wytycznych krajowych, a także do zapisów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. W efekcie, poziom planowania działań (opracowanie LSR) i ich realizacji (prowadzenie LGD wedle wytycznych Instytucji Wdrażającej) jest zdeterminowany tak silnie, że nie pozostawia żadnej przestrzeni na oddolność, innowacyjność i autorskie rozwiązania dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Zarówno LSR jak miejskie LGD ani nie powstają oddolnie, ani nie są oddolnie prowadzone¹⁰.
3. LSR nie może powstawać oddolnie, skoro z góry narzucone są grupa docelowa, rodzaje możliwych działań oraz charakter wskaźników. Nawet jeśli po przeprowadzonej diagnozie okazałoby się, że potrzeby rozwoju lokalnego są inne, niż wskazuje to „Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020”, to i tak nie ma możliwości, aby zostały one uwzględnione oraz aby możliwe były działania im odpowiadające. Pierwszym i najpoważniejszym ograniczeniem jest nieelastyczny charakter źródła finansowania (EFS w ramach RPO WK-P).
4. Innego rodzaju ograniczeniem miejskich LGD jest wpływ Urzędu Marszałkowskiego na ich funkcjonowanie, tak pod kątem formalnym jak merytorycznym. LGD w miastach nie może działać oddolnie, skoro Instytucja Wdrażająca „w związku z własną odpowiedzialnością finansową, rygorystycznie weryfikuje decyzje LGD ograniczając tym samym ich swobodę i autonomię decyzji”¹¹. Dodatkowo, nie jest jasny status miejskiego LGD, które choć powstało formalnie jako organizacja pozarządowa, jest traktowane jako swoisty łącznik pomiędzy obywatelami (w tym organizacjami-grantobiorcami) a Urzędem Marszałkowskim.
5. Można przeprowadzić eksperyment myślowy i przyjąć, że Urząd Marszałkowski zlikwidował miejskie LGD i przejął ich funkcję, tj. zaczął sam udzielać grantów na działania skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (analogicznie do innych osi priorytetowych w RPO WK-P). Zrealizowane w ramach tego mechanizmu projekty byłyby dokładnie tak same, jak teraz – ponieważ ze względu na źródło finansowania nie mogą być inne. To pokazuje, że LGD są po prostu zbędne, że ich oddolność jest pozorna. Jedynym jej przejawem pozostaje fakt, że to właśnie Rada LGD dokonuje wyboru wniosków zgłoszonych w ramach naboru ogłoszonego przez Zarząd LGD. Jednak czyni to stosując określone kryteria, a jej zastąpienie przez zewnętrznych ekspertów *de facto* nie powinno znacząco zmienić wyników naborów.
6. Innym ograniczeniem związanym z oddolnością miejskich LGD jest wpływ lokalnych samorządów. W jednym z raportów¹² zawarto rekomendację, aby w skład zarządu LGD nie wchodził przedstawiciel JST. Należałoby dodać, że chodziłoby tak o pracowników samorządowych jak reprezentantów organizacji, które korzystają z pieniędzy publicznych na poziomie danego samorządu. Przypadek Torunia jest znamieny, tu bowiem powstanie LGD od początku było związane z istotnym wpływem Urzędu Miasta, do tego stopnia, że oddolna, a więc niezależna inicjatywa porozumienia toruńskich organizacji pozarządowych w celu stworzenia miejskiego LGD pozostała przez Urząd niewykorzystana. Gmina Miasta Toruń jest jednym z podmiotów najczęściej otrzymujących granty z LGD „Dla Miasta Torunia”.

¹⁰ Por. „[Ewaluacja instrumentu RLKS w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 w kontekście doświadczeń perspektywy 2014-2020 i wskazania założeń wsparcia na lata 2021-2027](#)” s. 91: „Iz z jednej strony narzuciło pewną siatkę możliwych do finansowania działań (co spowodowało sztuczne dopasowanie lokalnych wizji rozwojowych do koncepcji rozwoju regionalnego), a z drugiej jako podmiot odpowiedzialny za stronę finansową stosuje rygorystyczną weryfikację decyzji LGD ograniczając ich swobodę i autonomię decyzji”.

¹¹ Zob. „Ewaluacja...” s. 8.

¹² Raport końcowy z badania pt. „[Określenie optymalnego modelu funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w nowej perspektywie finansowej oraz ocena jakości i efektywności ich funkcjonowania](#)”, s. 83.

7. Wątpliwości budzi dynamika miejskich LGD jako stowarzyszeń. Zainteresowanie członków Stowarzyszeń zarówno ich działaniem jak ofertą grantową jest umiarkowane. Na ograniczone zainteresowanie działaniem i losem miejskich LGD wskazują także niskie liczby uczestników Walnych zebrań oraz warsztatów refleksyjnych. Niewielki stopień identyfikacji organizacji pozarządowych z miejskim LGD widać na przykładzie liczby członków LGD korzystających z grantów przez LGD udzielanych. Wymuszona struktura członkostwa LGD i ograniczone możliwości działania skutkują inercją i niewielką aktywnością członków.

Toruń, listopad 2021 roku